

Ay Bedir Halindeydi, Zafer Kazanıldı... Mehmet Akif Ersoy'un "Çanakkale Şehitleri"

Yard. Doç. Dr. S. Dilek YALÇIN-ÇELİK*

Özet: Bu makalede, Mehmet Akif Ersoy'un *Çanakkale Şehitleri* isimli şiiri tahlil edilmiştir. Bu tahlil denemesinde, şairin tarihsel gerçekleri nasıl epik bir anlatıma dönüştürdüğü araştırılmıştır. Şiire içten yaklaşım, konu sınıflaması yapılmış, metindeki görsel nitelikler, ses ve görünümlemler tek tek çıkartılarak bunların sonucunda sinemaya has unsurlar ve epik şiir arasında bir bağ kurulmaya çalışılmıştır. Şiir, tasvir ve tahliller açısından başarılıdır ve güçlü bir görsel malzemeyi içinde barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Çanakkale, Çanakkale Şehitleri, Türk şiiri, Sinema-edebiyat ilişkisi.

-Şehit Rifat Çelik'in anısı önünde,

tüm şehitlerimize... -

Çanakkale Geçilemez...

Osmanlı İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı süresince bir çok cephede fiilen savaşıyordu. Bu cephelerden birisi olan Çanakkale, belki de İmparatorluğun kaderini belirleme konusunda, en önemli bölgeyi oluşturuyordu (Ergüder, 1939). Çünkü, İtilâf Devletlerinin, Osmanlı İmparatorluğunu saf dışı bırakmak için düzenlemiş oldukları bu harekât, I. Dünya Savaşı'nın stratejik askerî faaliyetlerinden biriydi. Osmanlı İmparatorluğunun Almanya yanında savaşa girmesiyle zor durumda kalan İngiltere ve Fransa, bu harekâtı zorunlu görmüşlerdi. Osmanlı İmparatorluğu yenildiği takdirde önce Boğaz'lar ve İstanbul, sonra bütün Anadolu düşman kuvvetlerinin eline geçecekti (Bakiler 1986: 7).

* Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / ANKARA
sdilek@hacettepe.edu.tr

Ertuğrul ve Seddülbahir tabyalarına İngilizler, Kumkale ve Orhaniye tabyalarına da Fransızlar, 3 Kasım 1914 tarihinde henüz Osmanlı Devletine resmen savaş ilân etmeden saldırdılar. 17 Mart 1915 gününe kadar belirli aralıklarla saldırıda bulunan İtilâf Devletleri, Ertuğrul ve Orhaniye tabyalarını yok etmelerine rağmen kesin bir sonuç alamadılar. Asıl kan, 18 Mart 1915 tarihinden sonra dökülmeye başladı.

Sadece deniz kuvvetleriyle sonuç alınamayacağını anlayan İtilâf Devletleri, karada çarpışmak amacıyla bir donanma kurdular. Görünüşte Fransız ve Almanlardan oluşan donanma, gerçekte tam bir ırklar, renkler ve dinler curcunası olmuştur. İçlerinde yabancı lejyonerler, Afrika'dan Zovave-ler, Hindistan'dan Gurkalar ve Sihler, Rum ve Doğulu Yahudilerden iş tiburuları, Fransız ve İngiliz denizcileri, İskoç, İngiliz, İrlanda birlikleri, Yeni Zelanda ve Avusturyalılar (Anzaklar), Orta Doğu ve Kuzey Afrika Arapları yer almıştır.

İtilâf Devletleri, Avustralya ve Yeni Zelanda askerlerinden oluşan koldu-yu Arıburnu'na, İngiliz ve Fransız kuvvetlerinden oluşan orduyu da Seddülbahir'e çıkarttılar. Beşinci Ordu İhtiyat Tümeni Kumandanı Mustafa Kemal, 57. Alay ve 27. Alayın önemli bir kısmı ile Arıburnu, Eceabat, Kanhsirt, Yükseksirt, Seddülbahir, Zığındere-Eski Hisarlık, Sivritepe ve Merkeztepe'de bu ordulara karşı taarruzda bulundu. Çanakkale'nin geçilemez olduğunu anlayan düşman birlikleri, 259 günlük bir çarpışmadan sonra, 19-20 Aralık gecesi Anafartalar ve Arıburnu cephesinden, 8-9 Ocak 1916 tarihinde de Seddülbahir'den bir daha gelmemek üzere çekilmek zorunda kaldılar (Steel ve Hart 1997).

Boğaz'da her iki taraf da, çok büyük kayıplar vermiştir. Çanakkale Savaşlarına katılan Türk kuvvetlerinin 700.000 kişiden oluştuğu ve kısım kısım kullanıldığı düşünüldüğünde, Türk şehit sayısının kesin olarak belirlenmesi zorlaşmaktadır. Buna göre şehit sayısını kimi kaynaklar 190.000 kimi kaynaklar da 350.000 kişi olarak vermektedir. İngilizler 213.980, Fransızlar ise 47.000 askerini, bu toprakta bırakmışlardır (Kuşun 1993: 205-208). Bu acı kayıplar sonucu anlaşılmalıdır ki: "Çanakkale geçilemez !".

Çanakkale'de Yazılan Destan...

İmparatorluğun savaştığı cepheler arasında yer alan Çanakkale, Türk tarihinde unutulmaz derin yaralar bırakmıştır. Şairler hatta devlet adamları bile bu konuda şiirler, destanlar yazmışlardır¹. Örnekleyecek olursak; dönemin padişahı Sultan V. Mehmet Reşat, Çanakkale Savaşı için beş beyitlik bir gazel kaleme almıştır. Şair Safi Efendi tarafından Arapçaya manzum olarak çevrilen bu şiire, döneminde birçok tahmis ve nazire yazılır. Yahya Kemal'in "Tahmîs-i Gazel-i Hümâyûn" adlı şiiri de, bu konuda kaleme alınan şiirler arasında en tanınmış olanıdır.

Abdülhak Hamid'in, "İlhâm-ı Nusret" adıyla yazdığı yetmiş beyitlik bir şiirle, Rauf Yekta Bey tarafından bestelenen "Millî Tekbir" isimli şiiri, Çanakkale Savaşlarını anlatır. Ziya Gökalp, hece vezniyle on beş kıtâh "Çanakkale" adlı hamasî bir şiir yazar. Ahmet Nedim'in "Çanakkale'nin Ölmez Hatıralarından" üst başlığı ile yayınladığı "Namaz" adlı şiiri, Kanlısırt'ta nöbetine koşan bir askerinin macerasını anlatmaktadır. İdris Sabih'in, Çanakkale'de ölen kardeşi için kaleme aldığı "Kardeşime" adlı şiir, hece vezniyle yazılmıştır ve dramatik bir yapıya sahiptir. Süleyman Nesib, "Çanakkale Sahne-i Harbi"; Necmettin Halil Onan, "Bir Yolcuya"; Enis Behiç, "Ordunun Duası", "Çanakkale Şehitliği'nde"; Celâl Sahir, "Ordunun Duası"; Hakkı Süha Gezgin, "Siperlerde", "Nöbetçi ve Yıldız", "Siperden Mektup"; Hıfzı Tevfik, "Çanakkale'ye Giderken"; İbrahim Alâeddin Gövsa, "Çanakkale İzleri"; Mehmet Emin, "Ordunun Destanı", "Orduya Selam"; Faik Ali Ozansoy, "Kal'a-i Sultâniyye Müdâflerine" şiirleri² bu konuda yazılmış, hemen akla gelenler arasında yer almaktadır.

Çanakkale Savaşları hakkında yazılan şiirler arasında, belki de en trajik olanları, estetik değer açısından zayıf olmakla birlikte, savaşta şehit olan gençlerin üzerlerinden çıkan manzumeler³, hatıra defterlerinde tuttukları notlar ve anılardır. Boyabatlı Ömer oğlu Mustafa adlı bir şehidin üstünden Çıkan, "Çanakkale Destanı" adlı şiir, bu tarz yazılmış şiirler arasında en fazla bilinenidir.

Çanakkale Savaşlarının üzerinden yıllar geçmesine rağmen, Cumhuriyet yıllarında da, bu konuyu işleyen şiirler yazılmaya devam edilmiştir. Son yıllarda bu şiirlerin toplandığı, antolojilerin⁴ yayımlandığını görmekteyiz.

Yukarıdaki verilen açıklamalar, Çanakkale Savaşlarının Türk aydını ne derece derinden etkilediğini, acısının yıllar geçse de unutulmadığını kanıtlamaktadır. Dökümünü vermeye çalıştığımız şiirler arasında, en güzel ve en güçlü şiir kuşkusuz Mehmet Akif Ersoy⁵ tarafından yazılmıştır.

Yaratılma Sancısı: Bir Destan Doğuyor ...

Mehmet Akif, Çanakkale Savaşının başladığı günlerde, Harbiye Nezaretine bağh Teşkilât-ı Mahsûsa tarafından görevlendirilerek Almanya'nın Berlin kentine gönderilmiştir. Ardından yine aynı görevle Arabistan'a geçmiştir.

Mehmet Akif, Berlin'de görevli olarak bulunduğu dönemlerde, Çanakkale Savaşları henüz başlamıştı. Aynı günlerde Binbaşı Ömer Lütfi Bey de (*Çanakkale Şehitleri* adlı şiiri ithaf ettiği kişi) askerî mühimmat işleri için Berlin'de bulunmaktaydı. Mehmet Akif ve Binbaşı Ömer Lütfi Bey sık sık bir araya gelmişler ve Çanakkale Savaşları hakkında konuşmuşlardır:

"Bu zat, Çanakkale Savaşları 'nın ilk günlerinde, Akif ile her karşılaştığında, onun büyük bir heyecan, endişe, ümit ve korku içinde "Ömer Bey, bu Çanakkale ne olacak?" diye sorduğunu, kendisinin de "Allah bilir ama vaziyet tehlikelidir. Askerlik noktasından düşünülünce ümit yok. Ancak fen kaidelerinin haricinde, fevkalbeşer bir şey olmalı ki dayanabilsin" diye cevap verdiğini anlatmıştır. Ömer Lütfü Bey hatıralarına, şunları da ilâve eder: "Ben böyle dedikçe 'Eyvah, son istinadgâhımız da yıkılırsa ne olur?' diyerek gözlerinden yaşlar dökülmeye başladılar. Çanakkale için ağladığı gün yoktu. Ben kavaid-i harbiyyeden bahsettikçe canı sıkılırdı. Onun böyle şeylere tahammülü yoktu." (Okay 1990: 170),

Gününün değerlendirmelerini ülkesinden uzakta da olsa dikkatle izleyen Mehmet Akif, Çanakkale konusundaki ilk izlenimlerini, henüz savaş devam ederken *Safahaf da*. yer alan *Asım* adlı kitabın son kısımlarında yazar.

Duyduğu tüm acı haberlere rağmen Çanakkale'de dövüşen Mehmetçiklere dayanmalarını telkin eden Mehmet Akif, şiirinin sonunda şöyle haykırmaktadır: "*Cihan yıkılsa emin ol bu cephe sarsılmaz!*". Bir belirsizlik ve karamsarlık içinde olan şair, Çanakkale Savaşının kazanılacağına emin olmayı ve zafer kazanmayı istemektedir. Bu inançla şiirini, zafer nidası ile kaleme almıştır.

Mehmet Akif, şiiri yazdıktan sonra Çanakkale zaferinin haberi kendisine ulaşmıştır.

"Zaferden sonra, Başkumandan vekili Enver Paşa, İmparatorluğun bütün yakın ve uzak köşelerine, Çanakkale zaferini müjdelemeye başladı. Enver Paşa, "Teşkilât-ı Mahsusa Reisi" Kuşçubaşı Eşref Bey'i de aradı. Kuşçubaşı Eşref Bey, Anadolu-Bağdat demiryolunun en son istasyonu olan El Muazzam'da bulunuyordu. (...)

Haber Hicaz yolunda, El Muazzam istasyonunda bir bomba gibi patladı. Orada bulunanlardan biri, Kuşçubaşı Eşref Bey'in boynuna atılarak, hiçkıra hiçkıra ağlamaya başladı. (...)

Bu olayın devamını Kuşçubaşı Eşref Bey şöyle anlatıyor:

'Ay bedir halindeydi. Çöl gecelerinin parlak yıldızlı semasını, zaferimizin şerefine aydınlatan ayın bu efsanevî ışıkları altında, Mehmet Akif bu güneşi unutturacak kadar parlak çöl gecesinde sabahladı. İstasyon binasının arkasındaki hurmalığın içine çekildi. Sadece hiçkırıklar duyuyorduk. İçli, derin hiçkırıklar... (...)'

Sabahleyin, vazifesini tamamlamış fanilerin az kula nasip olan rahatlığıyla yüzüme derin derin baktı: Artık ölebilirim Eşrefi dedi. Gözlerim açık gitmez." (Bakiler 1986: 8-9).

Çanakkale zaferi özgürlüğe giden yolda ilk adım olmuştur. Mehmet Akif, bu zaferden sonra, Millî Mücadele zaferini de yaşamıştır. Bu heyecan ona, bu kez bir başka destan olan İstiklâl Marşı'nı yazdırmıştır.

Çanakkale Şehitleri

Bir savaş destanı olan *Çanakkale Şehitleri* bağımsız, tek bir şiir değildir. Bu metin *Safaha? m.* alüncü kitabı olan *Asım'da*, herhangi bir bölümlenmeye gidilmeden yer almaktadır. Her ne kadar *Çanakkale Şehitleri* kendi içinde bir kompozisyon ve anlam birliğine sahip bir şiir ise de, aslında *Asım'm* içinde ve kitabın bütünlüğüne de bağlıdır. İlk olarak, 10 Temmuz 1924 tarihinde, *Sebîlü'r-reşâd* dergisinde (no: 608, XXIV, 145), "Asım'dan Bir Parça" adıyla yayınlanır. Şiir, aynı zamanda Çanakkale şehit ve gazilerine hitap ettiği için "Çanakkale Şehitleri" adıyla anılmıştır.

Asım, diyaloglardan oluşan uzun bir metindir. Kendi içinde konu bütünlüğü bulunmaktadır. Özetle, eser, Köse İmam'ın, Hocasâde'yi ziyaretleriyle başlamaktadır. Olay, I. Dünya Savaşı içinde, Fatih yangınından önce, Hocasâde'nin (Akif in kendisini imleyen kişidir) Sarıgözel'deki evinde geçmektedir. Temelde Hocasâde nesli ile onlardan sonraki neslin dünyaya bakış açısını irdelemek amacıyla yazılan eserde dört kişi bulunmaktadır: Hocasâde, Köse İmam, İmamın oğlu Asım ve Hocasâde'nin oğlu Emin.

İç içe geçmiş birçok hikâyeden oluşan metin, 78 sayfadır ve 18 Eylül 1919'da tamamlanmıştır. Şiir, derin bir buhran ve gelecek hakkında endişelerin hâkim olduğu bir dönemde kaleme alınmıştır ve bu dönemin değer yargıları konu olarak anlatılmaktadır. Akif in yaşanan hayaün gerçeklerinden duyduğu endişe, İmparatorluğun durumunun gittikçe kötüleşmesi, ülkenin zor şartlar altında bulunması eserin özüne sinen temel düşüncelerdir. Bu bedbinlik sırasında kazanılan Çanakkale Zaferi, Akif in içinde bir ümidin yeşermesine neden olmuş, kendisinden sonra gelen nesli temsil eden "Asım"ı, neredeyse ideal bir kahraman durumuna yükseltmiştir. Ülkenin ve milletin kurtuluşunu, dinin devamını sağlayacak ve sonsuza taşıyacak bu nesli, Akif göklere çıkarır:

*"Sarılr, indirilir mevki-i müstahkemler,
Beşerin azmini tevkifedemez sun'-u beşer; -
Bu göğüslerse Huda'nın ebedî serhaddi;
"O benim sun'-u bediim, onu çiğnetme!" dedi.
Asım'in nesli... diyordum ya... ne silmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek." (Ersoy 1985: 426)*

Mehmet Akif, *Çanakkale Şehitleri* adlı bölümü yazarken her ne kadar realist bir tablo çiziyor görünüyorsa da aslında şâirin, tasvir ettiği manzara ve tahlil ettiği nesil karşısında heyecanlı bir tavır içinde olduğu bellidir. Çünkü şiirde çarpışan iki medeniyet anlatılmaktadır. Maddî kuvvete dayanan ve şâirin "Bu: bir Avrupalı" dediği güçlü baü medeniyeti ile maneviyata dayanan Müslüman Türk medeniyetinin Boğaz'da çatışması söz konusudur.

Safahat incelendiğinde görülür ki: Akif in şiirlerinde, Birinci Dünya Savaşı üç cephe ile anlatılır: Çanakkale, Kafkasya ve Sina.

*"Kara dersin daha dehşetli: Ne yol var ne de iz.
Harekâtın görüyorsun ya, Hocam, en kolayı,
Yalınayak Kafkas'ı tutmak, baş açık Sina'yı!
Yapılır zannediyorsan, bakalım, sen de soyun...
Kit'a kapmak köşe kapmak değil artık bu oyun." (Ersoy 1985: 424)*

Yalınayak Kafkas ve baş açık Sînâ'yı geçen Türk askerini öven şâir için Kafkasya ve Sînâ önemli olmakla birlikte, Çanakkale, onun şiirlerinde özellikle üzerinde durduğu bir konu olmuştur. *Çanakkale Şehitleri* adlı şiirinde, neredeyse bir istihkâm cephesi tüm ayrıntıları ile anlatılmaktadır. Bununla birlikte şiir, didaktik bir yapıda kaleme ahrımamıştır.

Şiirdeki epik anlatım ve edebî değer in yanında, metinde, Çanakkale Savaşlarına dair gerçek tarih bilgileri de yer almaktadır. Bunlardan birincisi, Boğazların kuşatılması gerçeğidir.

*"Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi,
-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
Kaç donanmayla sarılmış ufacak bir karaya." (Ersoy 1985: 425)*

İkincisi, İtilâf Devletlerine ait çeşitli milletlerden oluşan donanmaların (bu konuda makalenin giriş bölümünde bilgi verilmiştir) bir kuşatma ile saldırıya geçmesidir. Şiirde Eski Dünya, Yeni Dünya'dan söz edilmekle Çanakkale'de çarpışan yabancı milletlerin ne kadar çok olduklarına dikkat çekilmektedir.

*"Eski Dünya, Yeni Dünya, bütün akvam-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi, tufan gibi, mahşer mahşer.
Yedi iklimi cihanın duruyor karşında,
Ostralya'yla beraber bakıyorsun: Kanada!
Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk;
Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
Kimi Hindu, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ ..."* (Ersoy 1985: 425)

Şiirde anlatılan son tarihî gerçek savaşın uzun sürmesi ve çetin geçmesidir. Her iki taraf binlerce ölü vermiştir.

*"Hani tâûna da züldür bu rezîl istila!
Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-ı asil,
Ne kadar gözdesi mevcüd ise hakkıyla sefil,
Kustu Mehmetçiğin aylarca durup karşısına;
Döktü karnındaki esrarı hayâsızcasına."* (Ersoy 1985: 425)

Destanda gösterilen ve anlatılan diğer tarihî olayların, savaş sahnelerinin ise Akif'in yaratıcı hayal gücünden çıktığı bir gerçektir. Şiirde anlatılan hayal ürünü olan sıcak çarpışma anları, kuvvetli bir görüntü ve ses unsurları ile zenginleştirilerek sinematografik bir aksiyon sağlanmıştır. Çanakkale Savaşları hakkında yazılmış diğer savaş ve kahramanlık şiirlerinden / destanlarından bu şiirin ayrıldığı, sivrildiği ve adeta tek örnek haline geldiği nokta, Akif'in ideallerini büyük bir coşkuyla dile getirmesidir.

Şiirde herhangi bir bölümlenme olmamasına rağmen biz okumayı kolaylaştırmak amacıyla metni, konu olarak kabaca üç bölüme ayırabiliriz:

1. Birinci bölümde, Boğaz'da bir düşman saldırısı söz konusudur. Burada bir yandan düşmanların kimler olduğu, hangi milletlerden gelerek sa-

vaşa katıldıkları, bir yandan da onların güçlerinin neler olduğu üzerinde durulmaktadır. Düşmana "Avrupalı" olarak bir kimlik verildikten sonra, kafesinden kaçmış, yırtıcı, his yoksulu bir sırtlan kümesine benzetilmiştir.

*"Nerde -gösterdiği vahşetle "bu: bir Avrupalı"
Dedirir -yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
Varsa gelmiş, açılıp maphesi, yahûd kafesi!." (Ersoy 1985: 425)*

Savaş başlamasa, Türk milletinin, "Avrupalı"yı hâlâ tanıyamayacağına dikkati çeken Mehmet Akif, "Medeniyet denilen kahpe, hakikat, yüz-süz"ün (Ersoy 1985: 425) nasıl çıkarları uğruna tahripkâr bir hale geldiğini dile getirir.

2. İkinci bölümde, çatışma anında bir savaş sahnesi yer almaktadır. Sıcak Çarpışma anı, tüm açıklığı ile anlaürken, bu cehennem meydanında Mehmetçiklerin düşmana karşı kovuşları ve sergiledikleri mücadele anlatılır.

Şair, birinci sahnede, İtilâf Ordularının Boğazlar'da toplanıp saldırıya geçmesinden başlayarak bir genel giriş yaptıktan sonra bu bölümde savaş adı adım anlatır.

*"Öteden saikalar parçalıyor âfâkı,
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı;
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde her neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam;
Atılan her lağamın yaktığı: yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
O ne müthiş tipidir: savrulur enkaaz-ı beşer...
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,
Boşanır sırtlara vadilere, sağnak sağnak.
Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller,
Yıldırım yaylımı tufanlar, alevden seller." (Ersoy 1985: 425 -426)*

Vebadan da daha kötü olan istilâ, İtilâf Devletlerinde yer alan askerlerin hapisten kaçan insanlar gibi saldırıya geçmesi, Avrupalıların kullandıkları ileri tekniği medeniyet kavramının arkasına saklayıp vahşete dönüştür-

melerini ve çarpışmanın o sıcak saatlerini an an tasvir eder. Bu vahşete susamış insanların karşısına Mehmetçiği çıkaran Mehmet Akif, onun canı pahasına tüm saldırılara göğüs germesini, beden ve iman kuvvetini âdeta görüntüleyerek aktarır.

Çanakkale'de yapılan savaş, medenî ve modern milletlerin son teknolojileri geliştirerek ve kullanarak yaptıkları bir savaştır. Bu nedenle de çok hızlı yaşanmış ve çok kayıp verilmiştir. Şiirde teknolojinin insan kanını nasıl akıttığı, tıpkı bir aksiyon filmindeki görüntülerin hızına denk bir üslûpla anlatılmıştır.

*"Sürü halinde gezerken sayısız teyyâre.
Top tüfekten daha sık, gülle yağan mermiler..
Kahraman orduyu seyret ki bu tehdiye güler"* (Akif 1985: 426)

Tayyare, bombaların şimşek gibi çakması, gülle ve tüfeklerden çıkan mermilerin hızı, yayhm ateşi, savaşta ölen insanların kanının hızına denk bir söylem içinde yer almaktadır. Teknolojinin gücü ve hızı tam bir vahşet yaratmıştır. Modern çağın hızlılığının bir sembolü olan uçak ve bombalar, metinde amacından saptırılmış olarak olumsuz bir bakış açısı ile anlatılmaktadır. Şair kutupluluk ilkesi ile hareket ederek bu olumsuzluğu maneviyatın sembolü olarak insan kanı ile karşılar.

3. Üçüncü bölümde, savaşta şehit düşenler anlatılmaktadır. Çanakkale'de savaşın bir ideal uğrunda ölenler öylesine değerlidirler ki Mehmet Akif onlar için muhteşem bir anıt türbe-mezar hazırlar.

*"Sonra gökkubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmiyle;
Mor bulutlarla açık türbene çat sam da tavan,
Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam oradan;
Sen bu avizenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtabı getirsem yanına,
Türbe darın gibi tâ fecre kadar beklet sem;
Gündüzün fecr ile avizeni lebrîz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana..
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtıranı."* (Ersoy 1985: 427)

Burada diğer sahnedeki aksiyonun yerini tam zıddı bir durum alır. Bu kez toprağın üstü değil toprağın alünda yatan şehitler anlatılmaktadır. Millî birlik duygusu ile Türk topraklarını zalime vermeyen bu şehitler için yapılabilecek her şey yetersiz kalmaktadır. Toprak altına, âbidelere, kabre, tarihe ve göklere sığmayan bu şehitlerin yeri, insanların manevî dünyaları olabilmektedir ancak.

Şiir hakkında verdiğimiz içerik bilgisine dayanarak diyebiliriz ki, Akif'in yaşamında Çanakkale Savaşlarını görmemiş olması gerçeği, şiirinde Akif'in çizdiği ideal kahramana ya da kahramanlara, savaş sahnelerinin anlatımına gölge düşürmez. *Çanakkale Şehitleri* okunduğu zaman görülür ki, şiirde gerçek tarih bilgisinin aktarımından çok bir ülkünün destansı anlatımı bulunmaktadır. Şiir, bir savaş destanıdır.

Şiirdeki anlatım gücünü ve yaratma biçimini çözmek için, *Çanakkale Şehitleri* adlı şiire bu kez dıştan yaklaşırken; Mehmet Kaplan'ın bir çözümleme modeli örnek alınmıştır. Mehmet Kaplan, şiire, dünyada yedinci sanat olarak kabul edilen sinema teknikleri (*Kaplan, 1988*) açısından da yaklaşılabilceğini açıklamıştır. Bu durumda metni, sinemaya ait üç kavram ile açıklayabilmek, metne bu bakış açısıyla yaklaşabilmek de mümkündür: Sahne, görüntü, ses.

Şiirde, Çanakkale Savaşı, bir tablo halinde durağan bir biçimde resim dili ile anlatılmaktan çok bir film dilinin hareketliliği ile kaleme alınmıştır (*Kaplan, 1988*). Görüldüğü gibi Mehmet Akif, algıladığı realiteyi daha iyi ifade edebilmek için diğer bilgi türlerinin kullandığı kelime ve sembollerden başka ses, renk ve maddenin farklı formlarını müzik ve hareketi de metnin dokusuna yerleştirmiştir.

Şiirdeki filme ait özellik olarak sıraladığımız hareketlilik kavramı, metnin üslûp özelliklerinde aranmalıdır. Mısraların arka arkaya sıralanışındaki düzen, aliterasyon ve asonansların kullanımındaki özen, şiirde anlatılan sahnelerin arka arkaya sıralanışı ve sürekli bir değişim içinde olmaları, ayrıntü zenginlikleri ve bu ayrıntuların "zoom" (büyütme) tekniği ile verilmesi, zıtlıkların kullanımı şiirdeki hareket kavramını açıklamamıza yardımcı olan birkaç özelliktir. Tüm bu müzik ve hareket unsurları şiirde, doğal bir sahne / tablo ortamı yaratmıştır. Kelime seçimi, dil kullanımı, ede-

bî sanatlar⁶ kusursuzdur. Mesnevi tarzında bir kafiye şeması bulunmaktadır. Genellikle zengin ve tam kafiye kullanılmıştır. Şiir aruz vezninin feilâtün / feilâtün / feilâtün / fâlün (feilün) kalıbı ile yazılmıştır.

Tanrısal bir anlatıcının varlığından söz etmek mümkündür. Tasvir ve tahlil bölümleri, bu anlatıcı tarafından yapılmaktadır. Özlü bir kısalıkla anlatılan, aslında çok geniş bir konu olan savaş sahnelerinde şair, tam bir üslûp ustasıdır. Her şeyi bilen hakim anlatıcı konumundadır. Bir dünya görüşünü kuvvetle savunmakta ve şiiri yoluyla da bunu aktarmaktadır. Savaş gerçekliği ustalıklarla anlatılarak okurun tüm beklentilerini karşılamakta, onda savaş gerçekliğinin hayalini görme yeteneğini yaşıttırmaktadır.

Şiirde görüntü ögesi, canlı tasvirlerle dile getirilmektedir. Neredeyse gören bir göz bu şiiri anlatmaz da, görüntüyü saklayıp sunan bir kamera gösterir. Sahne içinde, deyim yerinde ise birbirine eklenmiş parça parça fotoğraf kareleri yer almaktadır. Bu fotoğraf kareleri çoktur, yoğundur ve sürekli yer değiştirir. Sahneler arka arkaya hızla yerini alırken ayrıntılar büyütme (zoom) tekniği ile sergilenir.

Çanakkale Şehitleri isimli şiirde sözden yola çıkarak görsel imge yaratma söz konusudur. Mehmet Akif in şiirinde kullandığı kelime ve kelime grupları, sıfatlar ve yüklemler, dil kullanımındaki özen güçlü bir görsellik yaratmaktadır. Tasvir, herhangi bir metinde anlamı güçlendiren bir yapı içermekle birlikte, Mehmet Akif şiirde, sadece anlatmaz aynı zamanda canlandırma yolu ile gösterir. Gösterimin de modern edebiyatın anlatım biçimlerinden biri olduğu düşünüldüğünde, şiirin estetik gücü, bir kat daha değer kazanmaktadır.

Örneğin atılan mermi ve bombalar karşısında insanın parçalanışını uzun uzun anlatmayan Mehmet Akif, insan uzuvlarını kelime olarak tek tek bırakıp herhangi bir tamlama ya da sıfat ile kullanmayarak (O ne müthiş tipidir: savrulur enkaaz-ı beşer.../ Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak, /Boşanır sırtlara vadilere, sağnak sağnak: (Ersoy 1985:425) okura, algı yoluyla savaşta bomba ve mermiler aracılığıyla insanın parçalanma sürecini gösterir.

Mehmet Akif bu ve buna benzer görüntüleri aktarırken üpkı bir sinema filminde olduğu gibi gösterimi yavaşlatıp hızlandırmayı başarır. Metindeki hızlılık şiirin konusunu pekiştiren bir unsur olabildiği gibi iç ritmi arttıran, duygulanmayı ve eleştirel düşüncüyü hızlandıran bir etken olarak da görülür.

Mehmet Akif, savaşın anlaşılamazlığını, bir milletin nasıl bir sistem içinde bu vahşete sürüklendiğini, sorgularken şiirdeki söylemini hep daha uzak ufukları ele alacak şekilde genişletmektedir. *Çanakkale Şehitleri* isimli şiirde her şey birbirine bağh olarak yayılıp büyümektedir. Böylece Çok yönlü bir bakış açısına ulaşılmaktadır. Tıpkı bir kameranın herhangi bir görüntüye uzaklaşıp yaklaşması gibi görüntü yaklaşır ya da uzaklaşır.

Şair, şiirde dar bir dünyayı, küçük bir kara parçasını çoğaltır, genişletir. Tek bir kahraman, tek bir düşman tipi üzerinde durmaz. Anlatımda etki Çokluk ilkesiyle artar. Örneğin şiirde mekân Çanakkale Boğazı olarak seçilmiştir. Savaş bu çevrede gerçekleşmektedir. Ancak, Mehmet Akif, Türk askerlerinin başarılarını yüceltmek, onların çarpışmalarını destanlaşürmak için şiirde çokluk ilkesini kullanır. Çanakkale Boğazı gibi dar bir mekân çoğalarak genişler. Eski Dünya-Yeni Dünya özetle tüm Dünya'yı kapsar. Kanada'dan Avustralya'ya kadar uzanan bir genişleme ve çoğalma söz konusudur.

Şiirde özeli genel hâle getirme ve genişletme süreci insanlar için de geçerlidir. Metinde tek bir insan anlatılmaz. Mehmet Akif, "Çehreler başka, insanlar, deriler rengârenk" derken Türk askeri ile savaşan milletlerin farklılığını ve çokluğuna dikkati çekmektedir. Diğer taraftan bir çeşitlilik de söz konusudur. "Kimi Hindu, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ..." sözleriyle savaşa katılan insanların kişilikleri anlatılır. Böylece şiirde yer alan sahneler sürekli değişir.

Çanakkale'de savaşanlar sadece Çanakkale Boğazı'nı ve Osmanlı İmparatorluğunu kurtarmamışlardır. Onlar Tevhid'i, Allah Birliği inancını dolayısıyla tüm İslâm dünyasını da kurtarmışlardır. Bu nedenle birer kahramandırlar işte bu düşüncüyü vermek isteyen Mehmet Akif, Çanakkale Savaşını, Bedir Savaşı ile karşılaştırır (Okay 1989: 114-115).

"Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!

Gökten ecdâd inerek öpse o pak alnı değer.

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i...

Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi..." (Ersoy 1985: 426)

I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu içindeki tek Müslüman millet Türkler kalmıştır. Bu nedenle Çanakkale Savaşı, Mehmet Akif'e göre Türklüğün kurtuluşu ile birlikte İslâmiyetin yeniden güçlenmesi ve kurulması anlamına gelmektedir. Nasıl ki Bedir Savaşı, İslâmiyetin yayılması aşamasında bir dönüm noktası olmuşsa, Çanakkale Savaşı da Türklük ve İslâmın kurtuluşu için bir dönüm noktası olmuştur. Şiirdeki çoğalma bu noktada, kâinatı, Türklüğü ve İslâmiyeti birleştirerek son bulur.

Burada da şair bir karşıtlık ilkesinden yararlanır. Daha önceki bölümlerde Türk'ün karşısına Avrupalı'yi çıkartırken Müslüman'ın karşısına da Hıristiyan'ı çıkarır.

"Sen ki, son ehl-i salibin kırarak savletini,

Şarkın en sevgili sultanı Salâhaddîn'i,

Kılıçarslan gibi iclâline ettin hayran..." (Ersoy 1985: 426)

Bu örneklerden yola çıkarak diyebiliriz ki şiirde, tam bir karşıtlık yer almaktadır.

Yukarıda şiiri konu olarak bölümlediğimizde ilk iki bölüm görüntü ve sahneleme açısından savaş sahneleri dolayısıyla aksiyonun yer aldığı genişlemenin ve çoğalmanın söz konusu olduğu bölümdür. Oysa şehitlerimiz için hazırlanan anıt türbenin ayrıntılarının verildiği üçüncü bölümde hızla değişen görüntülerin yerini durağanlık alır. Artık söz konusu olan birbiri ardına eklenen hızla yer değiştiren görüntüler değil, bir resimdir. Dikkatli bir göz bu resmi tamamladıktan sonra, ayrıntılar tek tek büyütme tekniği (zoom) ile anlatılır.

" 'Bu, taşındır' diyerek Kabe'yi diksem başına;

Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;

Sonra gökkubbeyi alsam da, ridâ namıyla,

Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmiyle;

*Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam oradan;
Sen bu avizenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtabı getirsem yanına,
Türbe darın gibi ta fecre kadar beklet sem:
Gündüzün fecr ile avizeni lebrîz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana....
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana." (Ersoy 1985: 427)*

Önce bir mezarlık görüntüsü karşımıza çıkar. Mezar taşı tasvir edilir. Mezarın üstünü kapatan toprak değildir. Gökkubbedir. Şair sonra da bu mezarı sürekli aydınlık içinde bırakacak detayları verir. Mehmet Akif, burada ışık ve renk dokusunu görüntüde kullanmaktadır. Yıldız, mehtab, fecr, avize, akşam, mor bulutlarla ile yarı ışığın hakîm olduğu şiirde, şehitliği ve kanı sembolize eden kırmızı renk ön plâna çıkar.

Çanakkale Şehitleri şiirinde, bedenin ağırlığından söz edilmektedir. Maddî bir gerçeklik olan insan bedeni, ruh kavramı ile hafifletilir ve tüm bunlara bir de şehitlik kavramı eklenerek ona kutsî bir anlam yüklenir. Bedeninden sıyrılarak hafifleyen ve şehitlik mertebesine ulaşan askerin ruhu bir değer kazanır. Gökkubbe, mor bulutlar, tavan, Süreyya, âvîze, mehtap, fecr imgeleri, hafiflik ilkesine uymakta ve şehitlerimizin ölümlerini ideal bir ülküye dönüştürmektedir.

Hafifliğin zıttı ağırlık ise şiirde, kabir kavramına karşılık gelmektedir. Kabir ancak ölen insanların yattıkları, üzerinde ağırlığı sembolize eden toprak ve çeşitli taşların bulunduğu bir mekândır. Mehmet Akif, şehitlerimizin ölü bedeni için yapılması düşünülebilecek, ağırlığı sembolize eden kabirlerin ne kadar mükemmel olursa olsun eksik kalabileceğini dile getirmektedir. Sonuçta şair, maddî ve nesnel ağırlığı olan hiçbir şeyi, şehitlerimize inşa edilecek kabirlerde kullanmaz. Hafifliği simgeleyen gökkubbeyi, mor bulutları, yıldızlar arasında Ülker yıldızını (Süreyya), mehtabı, fecri bir kabir olarak şehitlerimize hediye eder. Bütün gökyüzü, gece, gündüz artık Çanakkale'de savaşıyor ve ölen şehitlerimizdir. Ancak şair, her şeye rağmen tüm madde âlemine ait değerleri onlar için yeterli bulmaz. Onların vatan uğruna yaptıkları işe karşılık getirmez.

*"Sen ki, a'sara gömülse taşacaksın... Heyhat
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât..
Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber"* (Ersoy 1985: 427)

Bir filmin finalinde olduğu gibi, şiir dondurulmuş bir görüntü ile biter. Tabloda, Hz. Peygamber oturmakta ve kucağını açarak şehitlerimizi sarmak için beklemektedir.

Ses, şiirde anlatım gücünü arttıran ve şiirdeki anlatım duygusunu pekiştiren en önemli öğedir. Bu kavramın anlatımında da bir karşıtlıktan yararlanılmıştır. Önce şiirde, kulakları tırmalayan, sağır edecek derecede yüksek ses ve gürültü yer alır. Sonra tam tersi, sessizlik ve sükûnet.

Savaş görüntü olarak anlatıldığı gibi ses olarak da kulakları doldurmaktadır. Yıldırım (saika), zelzele, şimşek kelimeleri görüntü olarak algılanabileceği gibi yüksek düzeydeki ses frekansları çıkarmaları ile ses olarak da okuyucunun algısında tamamlanmaktadır.

Saikalar âfâkı parçalar, zelzeleler a'mâkı kaldırır, bomba şimşekleri askerlerin beyninde patlar, yıldırım yaylımı tufanlar çıkar, top tüfekten yağın mermilerin sesleri ortalığı doldurur, sürü halinde sayısız tayyareler ses verir. Şiirde tasvir edilen ve sesi yansıtan bu söylemler tıpkı bir filmdeki yüksek frekanslı ses efektlerine karşılık gelmektedir.

Şehitlik mertebesinin anlatıldığı bölümde ses yerini sessizliğe bırakır. Ölüm, şehitlik, İslâmiyet, Peygamber, Kabe, anıt mezar, türbe sessizlik içinde hissedilebilir bir manevî değer olarak karşımıza çıkar. Ruhu yıldızlarla gezen şehitlerimiz bir silüet olarak karşımıza çıkar.

Görüntü, sahne ve ses gibi sinemaya has unsurların da iç içe geçtiği şiirde, dramatik, manevî değeri olan, soyut, ideal, çarpıcı ve vurucu bölüm içi sonları bulunmaktadır. Okur, tanrısal anlatıcının yönlendirmesi ile etki altında kalmıştır. Şiir kurgusunun mükemmelliği, dil ve üslûbun güzelliği karşısında coşmuş, şairle bir duygu birliği (katarsizm) içerisine girmiştir.

Sonuç

Mehmet Akif'in şiiri, bu bağlamda ele alındığında iyi tanımlanmış ve kurgulanmış bir kompozisyon yapısına sahiptir.

Mehmet Akif in *Çanakkale Şehitleri* isimli şiiri, yukarıda anlatılan özellikleri dışında da destansı anlatımıyla nesre yaklaşmakta ve nesir türünün kimi özelliklerini (belirli bir konusunun olması, olaylar zincirinin varlığı, abartılı anlaüm, idealler ve ülküsel gerçeklerin varlığı) taşımaktadır. Şiirin edebî değer taşıması, kendine özgü özellikleri sınıflandırmamıza olanak tanımaktadır. *Çanakkale Şehitlerinde* yer alan imgelerin ve anlatımın zenginliği, okura hoşça vakit geçirme, yeni şeyler öğrenme, deneyimini arttırma, arınma, kendini şiirde anlatılan kahramanların yerine koyma, tarihsel gerçekler hakkında bilgi sahibi olma, düşünsel ve estetik açıdan olgunlaşma gibi iletiler sunmakta; onu millî ve üstün değerlerle aynileştirmektedir. Metin, geçmiş yüzyılda yazılmıştır ve gelecek yüzyıla da değerinden bir şey kaybetmeden gidecektir inancındayız.

Bir şiire birçok yöntemle yaklaşıp incelenebilir, o şiir hakkında değişik okuma biçimleri geliştirilebilir. Biz bu çalışmada bir tek okuma biçimi geliştirerek, sahne- görüntü-ses okuma biçimi ile Mehmet Akif in şiirini tahlil etmeye çalıştık. Uygulanan yöntem, Akif in şiirinin mükemmelliğini, bir kez daha desteklemiştir. Şiir yeni bin yıl için önerilen okuma tekniğine uygundur. Bu metnin, edebî değerinin bir başka bakış açısı ile yeniden yorumlanmasıdır. Geleceğe de aynı değer ile yol almasının bir göstergesidir.

Sonuç olarak şunu söylemeliyiz: Şiir, yüksek idealler, millî duyguları harekete geçirme gücünün anlatımı, yeni nesle duyulan güven, milletin ve dinin parçalanamayacağına olan inanç, medeniyet kavramı arkasına gizlenen Avrupa'nın vahşeti, teknik gücün iman gücü karşısındaki güçsüzlüğü, tarih bilgi ve bilincinin yeni nesillere aktarılması gibi temel düşünceleri verdiği için anlam açısından değerlidir. Doğrudan anlaüm biçimi ile verilen bu düşünceler şairin anlatımındaki gösterme, duyurma, algıyı tamamlama, sinemaya ait anlatım biçimleri ve unsurları ile pekiştirilince, yeni okuma biçimleri ve yöntemleri uygulanınca da görülmüştür ki, *Çanakkale Şehitleri* bu konuda yazılan yüzlerce şiirden biri olmaktan sıyrılmakta ve tek şiir olmaktadır.

Açıklamalar

- 1 Çanakkale Zaferinin hemen ardından hazırlanan dergilerin özel sayılarında da şu anda isimlerini belirleyemediğimiz birçok şairin şiirleri yer almaktadır. *Yeni Mecmua* 28 Mart 1334, *Donanma Mecmuası*, *Harb Mecmuası* da aynı yıllarda Çanakkale Muharebeleri ile ilgili kahramanlık şiirleri yayımlar.
- 2 Gazi Üniversitesi'nde Ömer ÇAKIR, Çanakkale Savaşlarını konu edinen bir Yüksek Lisans Tezi hazırlamıştır. Çanakkale Savaşları konusunda yazılmış ve yayınlanmış malzeme bu çalışmada bulunmaktadır. Bakılabilir: (1997) *Nazımımızda Çanakkale Muharebeleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- 3 Halk kültürü içerisinde, çeşitli saz şairlerinin yaşanan savaşlar sonucunda çeşitli destanlar ve türküler söyledikleri bilinen bir gerçektir. Sıcak çatışma sırasında saz şairleri dışında, ordu içerisinde kimi ordu şairleri savaşın izlerini şiirlerine yansıtmışlardır. Elimizde saz şairleri ya da ordu şairleri tarafından XVII. yüzyılda Bağdat, Girit, Budin, İran ve Avusturya Savaşları; XVIII. yüzyılda, Moskof, Avusturya (Nemçe) ve Cezayir Savaşları (Mağrip); XIX. yüzyılda Rus, Kırım, Sivastapol ve Silistre Savaşları; XX. yüzyılda da Trablusgarp, I. Dünya Savaşı ve istiklâl Savaşı üzerinde yazılmış yüzlerce destan ve şiir bulunmaktadır.
- 4 Antolojiler için bir örnek vermek gerekirse: Bekir Öztürk, *Şiirimizde Çanakkale Savaşları*. (1995), Konya, Mimoza Yayınları.
- 5 Mehmet Akif'in Birinci Dünya Savaşı ile ilgili şiirleri *Hatıralar ve Asım* adlı kitaplarında bulunmaktadır. Ayrıca *Fatih Kürsüsü* adlı kitabında, savaşın akisleri gözükmektedir.
- 6 Bu konuda detaylı bir inceleme bir başka makale konusu olabilecek kadar geniştir.

Kaynaklar

AKYÜZ, Kenan (1976), "Mehmet Akif Ersoy", *Türk Kültürü*, 170, 65-78.

AYTAÇ, Gürsel (1999), *Genel Edebiyat Bilimi*, İstanbul, Papirüs Yayınları.

BAKİLER, Yavuz Bülent (27 Aralık 1986), *Ölümünün 50. Yıldönümünde Mehmet Akif Ersoy*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 7-48.

BAŞARAN, Bekir Oğuz (1992), "Edebiyatımızda Çanakkale". *Türk Edebiyatı*, Mart-Nisan, 221-222.

ÇAKIR, Ömer (1997), *Nazmımızda Çanakkale Muharebeleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ENGİNÜN, İnci (1987), "Çanakkale Zaferinin Edebiyata Aksı". *Türklük Araştırmaları Dergisi*, S: 2.

ERGÜDER, Orhan (1939), *Harp Tarihi*. Ankara, Harp Okulu Basımevi.

ERİŞGİL, Emin (1986), *Ölümünün 50. Yılında İslamcı Bir Şairin Romanı*, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ERSOY, Mehmet Akif (1985), *Safahat*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.

KAPLAN, Mehmet (1988), "Mehmet Akif ve Çanakkale Savaşı", *Mehmet Kaplan'dan Seçmeler*, (Haz. İnci Enginün-Zeynep Kerman), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 301-310.

KURŞUN Zekeriya (1993), "Çanakkale Muharebeleri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, cilt: 8, İstanbul, Güzel Sanatlar Matbaası, 205-208.

MORAN, Berna (1983), *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul, Cem Yayınları.

OKAY, Orhan (1989), *Mehmet Akif Bir Karakter Heykelinin Anatomisi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

—————(1990), "Şehitlikte Bir Şâir: Mehmet Akif", *Sa-*

nat ve Edebiyat Yazıları, İstanbul, Dergah Yayınları, 159-175.

—————(1992), "XX. Yüzyılın Başından Cumhuriyete Yeni Türk Şiiri (1900-1923)", *Türk Dili*, 481-482, Ocak-Şubat, 286-312.

ÖZTÜRK, Bekir (1995), *Şiirimizde Çanakkale Savaşları*, Konya, Mimoza Yayınları.

STEEL, Nigel ve Peter HART (1997), *Gelibolu Yenilginin Destanı*, İstanbul, Sabah Kitapları.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1975), "Çanakkale Şehitleri ve Mehmet Akif. Çanakkale Zaferi ve 60. Yıl Gençlik ve Hamle Dergisi Özel Sayı, Mart.

TOPÇU, Nurettin (1970), *Mehmet Akif* İstanbul, Hareket Yayınları.

UĞURCAN, Sema (1986), "Mehmet Akif in Şiirlerinde Savaş", *Ölümünün 50. Yılında Mehmet Akif Ersoy*, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 135-166.

UZUN, Mustafa (1993), "Çanakkale -Edebiyat-", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, cilt: 8. İstanbul, Güzel Sanatlar Matbaası, 208-209.

Mehmet Akif Ersoy's Poem: "Çanakkale Şehitleri"

Assist. **Prof. Dr. S. Dilek YALÇIN-ÇELİK***

Abstract: In this article, Çanakkale Şehitleri, the poem of Mehmet Akif's is analysed and explained. Characteristics of the poem have been determined. Furthermore, the article has been compared with the historical realities to epopes. A thematic analysis is performed by poem's visual qualities, effect and displays. in addition to we try to show one by one the relation of cinema and poem. As a result of the poem is successful in description and analysing manner.

Rey words: Mehmet Akif Ersoy, Çanakkale, Çanakkale Şehitleri, Turkish poem, relationship of literatüre and cinema.

* Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Turkish Language and Literatüre /ANKARA
sdilek@hacettepe.edu.tr

Было Полнолуние, Была Одержана Победа ...
Произведение Мехмета Акифа Эрсоя "Погибшие под
Чанаккале"

Дилек ЯЛЧИН-ЧЕЛИК*, к.и., доцент

Резюме: В данной статье было проанализировано стихотворение М. А. Эрсоя "Погибшие под Чанаккале". В этом анализе рассматривается то, как эпически излагаются автором исторические события. Был сделан внутренний подход к стиху, сделана классификация темы, отобраны из текста наглядные особенности, звуки и эпизоды. В результате сделана попытка установления связи между присущим кино элементам и эпическим стихом. Данное стихотворение является удачным с точки зрения описания и анализа, а также содержит в себе богатый наглядный материал.

Ключевые Слова: Мехмет Акиф Эрсой, Чанаккале, Погибшие под Чанаккале, турецкий стих, связь кино и литературы.

**Университет Хаджеттепе, Факультет Литературы, Кафедра Турецкого Языка и Литературы-АНКАРА
sdi.ilekha@haceteppe.edu.tr*